

MANAYA NİSBETİ BAKIMINDAN LAFIZLAR

BİR LAFZIN TEK BİR MANAYA NİSBETİ

'Alem
(Muayyen bir şahsa/şeye nisbet edilen lafız)

Eşit anlamlı (=Mütevâti)

(Bir mananın eşit bir şekilde birçok şey hakkında doğrulanmasıdır, ancak hiç biri diğerinden daha evla değildir. İnsan ve fertleri)

Dereceli Anlamlı(=Müşekkek)

(Bir mananın, birçok şeye bazılarını daha evla kabul ederek nisbet edilmesidir. Vucut/Mevcûd'un Allâh ve yaratılmışlara nisbeti gibi)

BİR LAFZIN BİRDEN FAZLA MANAYA NİSBETİ

Müşterek

(Tek bir lafzın birçok farklı manaya nisbet edilmesidir. Göz gibi. İnsanın organı, altın, Güneş, suyun çıktığı yer.)

Menkûl

(Aralarındaki münasebet dolayısıyla bir lafzın başka manalara da nisbet edilmesidir. Salat'ın önce dua, sonra da namaz anlamında kullanılması gibi)

Mecaz ve Hakikat

(Hakikat, lafzın asıl manasına nisbeti; mecaz, aralarında kabul edilen bir ilişkiden dolayı lafzı başka bir manada kullanma)

İKİ LAFZIN MANAYA NİSBETİ(YA DA LAFIZLARIN BİR BİRİNE KİYASI)

MÜTERADİF LAFIZLAR

Birden fazla lafzın tek bir manaya nisbetidir.

AYRIK/MÜTEBAYİN/MÜTEZ AVİL LAFIZLAR

Lafızların manalarının, lafızlar kadar olmasıdır.

1. BENZER

Tek bir hakikatte ortak olan lafızlar. Muhammed ve Cafer'in "insanlık"ta; insan ve atın "canlılık"ta ortaklığı gibi.

2. FARKLI

Ayrı olmaları bakımından ayrı olan lafızlar. tek bir yerde bir araya gelmelerine engel yoktur, sıfat oldukları zaman. insan ve atın, insan ve at olmaları bakımından farklılığı gibi; "canlılık" ortaklığı göz önüne alınmaksızın.

3. KARŞIT

Tek bir zamanda tek bir yönden tek bir yerde bir araya gelmeleri mümkün olmayan lafızlardır.

1. ÇELİŞİKLERİN
KARŞITLIĞI
insan-insan olmayan

2. MELEKE VE
ADEM'İN KARŞITLIĞI
gören-ama/bekar-evli

3. ZITLARIN
KARŞITLIĞI
soğuk -sıcak/siyah-
beyaz

4. GÖRELİLERİN
KARŞITLIĞI
baba-oğul/önce-
sonra/illet-malul